

Θεματική αποτίμηση του 3ου Διεθνούς Βιωματικού Συνεδρίου Εφαρμοσμένης Διδακτικής: «Νέες Προκλήσεις στην Εκπαίδευση» 02-04 Οκτωβρίου 2020 διαδικτυακά <http://www.iecat.educircle.gr/>

**Thematic evaluation of the 3rd International Experiential Conference on Applied Teaching: "New Challenges in Education" 2nd-4th October 2020
On Web <http://www.iecat.educircle.gr/>**

Δρ. Σπύρος Κιουλάνης, Σύμβουλος Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, ΣΕΠ Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, kioulanis.spyridon@ac.eap.gr

Δρ. Ιωσήφ Φραγκούλης, Καθηγητής ΑΣΠΑΙΤΕ, ΣΕΠ Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, sfaka@otenet.gr

Δρ. Ευάγγελος Ανάγνου, ΣΕΠ Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, anagnouev@yahoo.gr

Δρ. Βασίλειος Καρναβάς, ΣΕΠ Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Ερευνητής, τ. Σύμβουλος ΙΕΠ, vassilioskarnavas@gmail.com

Δρ. Μαρία Νιάρη, ΣΕΠ Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, niarimaria@gmail.com

Υπ. Δρ Χρήστος Σαμαράς, Υποψήφιος Διδάκτορας Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, xrsamaras@sch.gr

Spyros Kioulanis, (Post-Doc, Ph.D, M.Ed, M.Sc, M.B.A) Scientific Counselor-Institute of Educational Policy, Professor Tutor at the Hellenic Open University, spiros@kioulanis.gr

Iosif Fragoulis, ASPETE Professor, Professor Tutor at the Hellenic Open University, sfaka@otenet.gr

Evangelos Anagnou, Professor Tutor at the Hellenic Open University, anagnouev@yahoo.gr

Vasileios Karnavas, Professor Tutor at the University of Nicosia, Researcher, Counselor-Institute of Educational Policy, vassilioskarnavas@gmail.com

Maria Niari, (PhD, M.Sc.), Adjunct Lecturer, Hellenic Open University, niarimaria@gmail.com

Christos Samaras, (PhD student, M.Sc.), Hellenic Open University, xrsamaras@ac.eap.gr

Περίληψη: Στο κείμενο που ακολουθεί παρατίθεται μία θεματική αποτίμηση των πορισμάτων του 3ου Διεθνούς Βιωματικού Συνεδρίου Εφαρμοσμένης Διδακτικής: «Νέες Προκλήσεις στην Εκπαίδευση», όπως αυτά παρουσιάστηκαν κατά την τελετή λήξης του συνεδρίου από τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής που επωμίστηκαν αυτό το έργο. Παράλληλα, εκτίθενται τα βασικά συμπεράσματα έρευνας που υλοποιήσαμε στο πλαίσιο των θεματικών κατηγοριών του συνεδρίου και η οποία σε πλήρη μορφή παρουσιάζεται για πρώτη φορά σε αυτό το τεύχος του περιοδικού στην αγγλική γλώσσα.

Abstract: The following text is a thematic evaluation of the findings of the 3rd International Experiential Conference on Applied Teaching: "New Challenges in Education", as presented at the closing ceremony of the conference by the members of the scientific committee who

took over this project. At the same time, we present in this issue of the journal for the first time, in the English language, the main conclusions of the completed research carried out in the context of the thematic categories of the conference.

1. Γενικές πληροφορίες για το Συνέδριο

Το 3^ο Διεθνές Βιοματικό Συνέδριο Εφαρμοσμένης Διδακτικής: «Νέες Προκλήσεις στην Εκπαίδευση», πραγματοποιήθηκε από 02 έως και 04 Οκτωβρίου 2020 Διαδικτυακά και συμμετείχαν σε αυτό περισσότεροι από 300 εισηγητές και εισηγήτριες, μέσα από ανακοινώσεις, εργαστήρια, στρογγυλές τράπεζες και συμπόσια. Στις εργασίες του συνεδρίου συμμετείχαν μέσω της πλατφόρμας ZOOM και του You Tube περισσότεροι από 7.000 σύνεδροι.

Οι θεματικές ενότητες του συνεδρίου στο πλαίσιο των οποίων παρουσιάστηκαν οι προφορικές ανακοινώσεις ήταν οι εξής:

1. Αναζήτηση της ποιότητας στην εκπαίδευση.
2. Διεθνοποίηση της εκπαίδευσης.
3. Σύγχρονες διδακτικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις στην εκπαίδευση.
4. Διδακτική και Παιδαγωγική στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.
5. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές στη Δια βίου μάθηση, Εκπαίδευση ενηλίκων, Ανοικτή μάθηση και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών.
6. Παιδαγωγική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στη διδασκαλία και τη μάθηση, διαδικτυακή μάθηση, MOOCs (Massive Open Online Courses), Κοινωνικά Δίκτυα.
7. Καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές μέσω του εκπαιδευτικού πλαισίου STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts and Mathematics) και Εκπαιδευτική Ρομποτική.
8. Ένταξη και διαφορετικότητα στη σύγχρονη εκπαίδευση, διαπολιτισμική εκπαίδευση, εκπαίδευση προσφύγων και μεταναστών και ειδική αγωγή.
9. Δέσμευση των μαθητών/φοιτητών (Students' Engagement) ως προς τη φοίτησή τους και Αλληλεπίδραση στην Εκπαίδευση.
10. Εκπαίδευση για την αειφορία.

Το συνέδριο υλοποιήθηκε υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εσωτερικών (Μακεδονίας – Θράκης), του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και με την υποστήριξη της Αμερικανικής Πρεσβείας στην Ελλάδα.

Συμμετείχαν ως συνδιοργανωτές το Περιφερειακό Κέντρο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕ.Κ.Ε.Σ.) Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, το Ζωγράφειο Λύκειο Κωνσταντινούπολης και δεκατρία (13) Πανεπιστήμια, αλλά και Πανεπιστημιακά Τμήματα από την Ελλάδα και το Εξωτερικό. Συγκεκριμένα:

- το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π),

- το Stockholm University (Department of Education) Sweden,
- το Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου,
- η Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ) Παιδαγωγικό Τμήμα,
- το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, (Σχολή Κοινωνικών - Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής),
- το Τμήμα Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης,
- η Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών (Δράμα) του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδας,
- η Παιδαγωγική Σχολή του Βujanovac Σερβίας,
- το Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α) του Πανεπιστημίου Κρήτης,
- το Εργαστήριο Εκπαίδευσης και Διδασκαλίας της Φυσικής του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων,
- το Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Διδακτική Παιδαγωγική και ΤΠΕ» (Καβάλα) του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδας,
- το Εργαστήριο Πολύπλοκων Συστημάτων (Τμήμα Φυσικής) του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος και
- το Εργαστήριο Παιδαγωγικής του Τμήματος Θεολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Στις κεντρικές ομιλίες ο Καθηγητής και εκπρόσωπος του Stockholm University (Department of Education) κ. Πέτρος Γουγουλάκης, ανέπτυξε το επίκαιρο θέμα «Τι μαθαίνουμε (ως εκπαιδευτική κοινότητα) από τη σημερινή επιδημιολογική κρίση;». Ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου κ. Παντελής Σκλιάς ανέπτυξε το θέμα: «Ανώτατη Εκπαίδευση και Γνώση στην μετά COVID19 εποχή» και τέλος η Mrs. Kimberly Eckert, Educators Rising Teacher Innovative Programs and Instructional Coordinator, από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, το θέμα: «Cultivating Geniuses: Authentic Learning Matters (Now, More than Ever)».

Το Πρόγραμμα του Συνεδρίου αναπτύχθηκε και τις τρεις ημέρες σε τέσσερις παράλληλες συνεδρίες, οι οποίες εμφανίζονταν σε ισάριθμες παράλληλες στήλες, ώστε οι συμμετέχοντες στο Συνέδριο να μπορούν να επιλέγουν τις ανακοινώσεις που τους ενδιέφεραν και να κινούνται με ευκολία στις ηλεκτρονικές αίθουσες. Δημιουργήθηκε ώστε να είναι απολύτως λειτουργικό και ενεργό, οπότε επιλέγοντας κανείς τα κατάλληλα εικονίδια που βρίσκονταν σε κάθε αίθουσα, να συμμετέχει ενεργά στις συνεδρίες (ZOOM) ή απλώς να τις παρακολουθεί (You Tube).

2. Αποτίμηση του Συνεδρίου

Η πρόκληση την οποία καλείται να αντιμετωπίσει η εκπαιδευτική κοινότητα αυτό το χρονικό διάστημα αποτελεί συνάμα και μία πρόσκληση για το μέλλον. Συχνά λέγεται πως μετά την πανδημία τίποτε δε θα είναι όπως πριν. Και αν αυτή η άποψη ενέχει κάποια δόση αλήθειας και για την εκπαίδευση, τότε είναι γεγονός πως μέσω της διοργάνωσης αυτού του συνεδρίου συμμετείχαμε στην αλήθεια αυτή.

Ξεκινήσαμε τη διοργάνωση των συνεδρίων βιωματικής μάθησης πριν από πέντε χρόνια, εστιάζοντας σε μία βασική παραδοχή: πως η βιωματική μάθηση και ο δημιουργικός τρόπος διδασκαλίας με την εφαρμογή καινοτόμων ιδεών εμπλουτίζουν και ενδυναμώνουν το εκπαιδευτικό έργο και ανοίγουν το δρόμο σε ένα σχολείο που επιδιώκει τη συνεχή βελτίωση, την αλλαγή και τη δυνατότητα προσαρμογής σε νέα δεδομένα.

Έτσι η βασική ιδέα και ο στόχος των συνεδρίων αυτών είναι η απομάκρυνση από τη φιλοσοφία της παραδοσιακής εισήγησης διδακτικών προτάσεων και η ανάδειξη ανακοινώσεων με βιωματικό χαρακτήρα που θα εφαρμόζονται στην πράξη σε ομάδες συνέδρων/εκπαιδευτικών.

Η πρώτη λοιπόν πρόκληση ήταν αυτή ακριβώς: η υλοποίηση ενός συνεδρίου που κατά κανόνα βασίζεται στη βιωματική μάθηση μέσω διαδικτύου. Είναι γεγονός, βέβαια, ότι η αρχική πρόσκληση για αυτό το συνέδριο έγινε στην προ πανδημίας εποχή και με σκοπό αυτό να γίνει υπό κανονικές συνθήκες τον Μάιο του 2020. Ωστόσο, τα γεγονότα της πανδημίας δεν το επέτρεψαν αυτό, με αποτέλεσμα το συνέδριο να μεταφερθεί στον Οκτώβριο του 2020 με την ελπίδα της υλοποίησής του, κάτω από τις συνθήκες του αρχικού του σχεδιασμού. Ένα, όμως, μήνα πριν την υλοποίηση του συνεδρίου, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους για την υγεία και επίσης όλους τους περιορισμούς στα ταξίδια και στις συγκεντρώσεις, αποφασίσαμε να πραγματοποιήσουμε το Συνέδριο διαδικτυακά, εκτιμώντας ότι αυτή ήταν και η μόνη υπεύθυνη απόφαση.

Το ερώτημα ήταν κατά πόσο αυτός ο λεπτομερής σχεδιασμός θα υλοποιούνταν και στην πράξη, μιας και σε τέτοιες περιπτώσεις η αποτελεσματικότητα συνδέεται και με την αποδοτικότητα δικτύων, με συμβατότητες υπολογιστικών συστημάτων και άλλες τεχνικές λεπτομέρειες που δεν είναι πάντα εύκολο να συνδυαστούν και να δουλέψουν ταυτόχρονα.

Ωστόσο επί του πρακτέου, το αποτέλεσμα ήταν αντάξιο των πιο αισιόδοξων προσδοκιών. Η όλη διαδικασία κύλησε δίχως σημαντικά προβλήματα, ενώ όσα τεχνικά προβλήματα ανέκυψαν αντιμετωπίστηκαν έγκαιρα, έτσι ώστε από την αρχή η εντύπωση να είναι αυτή ευχαριστημένων προσώπων μεταξύ των παρουσιαστών και των συμμετεχόντων, οι οποίοι με ζωηρό ενδιαφέρον παρακολουθούσαν και εκδήλωναν ενδιαφέρον να συμμετάσχουν στις συζητήσεις. Μάλιστα κάποιες φορές η γοργή εναλλαγή των ομιλούντων και η ταχύτητα ανταλλαγής απόψεων ήταν τόσο έντονες που δημιουργούσαν την εντύπωση ότι οι ομιλούντες ήταν στον ίδιο φυσικό χώρο.

Συχνά λέγεται ότι η αλληλεπίδραση και ο ζωντανός τρόπος σύνδεσης της γνώσης με την εμπειρία που αναπτύσσονται σε δια ζώσης συνθήκες μάθησης μοιάζουν να είναι στοιχεία αδιαπραγμάτευτα, ωστόσο τα εργαλεία της σύγχρονης τεχνολογίας, ολοένα και περισσότερο,

προσφέρουν πλέον δυνατότητες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης ικανές να προσεγγίσουν σε έναν ικανοποιητικό βαθμό τις συνθήκες της βιωματικής μάθησης και στη διαδικτυακή της ακόμη εκφορά. Βεβαίως ένα ισχυρό στοιχείο στη διαδικτυακή υλοποίηση ενός συνεδρίου είναι οι δυνατότητες συμμετοχής και παρακολούθησης ενός μεγάλου αριθμού συνέδρων και από οποιαδήποτε μάλιστα γωνιά του πλανήτη, κάτι το οποίο δεν είναι εφικτό σε συνθήκες διαζώσης υλοποίησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις εργασίες αυτού του συνεδρίου συμμετείχαν περισσότεροι από 7.000 σύνεδροι.

Από τις ενδιαφέρουσες και πρωτότυπες εισηγήσεις, τα εργαστήρια και τις στρογγυλές τράπεζες έγιναν αντιληπτές οι προκλήσεις που έρχονται σε όλους τους τομείς και σε όλες τις μορφές της εκπαίδευσης, όπως επίσης η κατανόηση των πολυποίκιλων δεξιοτήτων που θα πρέπει να έχει αναπτύξει ο εκπαιδευτικός σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης για την επιτυχή υλοποίηση του έργου του.

Από τις εισηγήσεις φάνηκε πως όλα τα πεδία της παιδαγωγικής επιστήμης, αλλά και ειδικότερα το πεδίο της διδακτικής, αποτελούν ένα αναπτυσσόμενο κλάδο με ποικίλες διαστάσεις τόσο στο χώρο της τυπικής εκπαίδευσης, όσο στο χώρο της μη τυπικής.

Ειδικότερα, έγινε αντιληπτό πως η διδακτική ως εφαρμοσμένος κλάδος της παιδαγωγικής επιστήμης μπορεί να έχει εφαρμογή και σε άλλα πεδία της εκπαίδευσης όπως της ειδικής αγωγής, της αξιοποίησης των Νέων Τεχνολογιών, καθώς και της Πανεπιστημιακής παιδαγωγικής.

Η Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική όπως φάνηκε από τις εισηγήσεις και τη στρογγυλή τράπεζα που παρακολουθήσαμε αποτελεί ένα αναπτυσσόμενο πεδίο στη χώρα μας, το οποίο στοχεύει στην υποστήριξη του έργου των διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Γιατί καλός πανεπιστημιακός δάσκαλος δεν είναι αυτός που έχει γνώσεις στο αντικείμενο που θεραπεύει, αλλά αυτός που μπορεί να δημιουργεί καλό μαθησιακό κλίμα με τους φοιτητές του, αυτός που δημιουργεί αυθεντικά περιβάλλοντα μάθησης, που ενεργοποιεί τους φοιτητές του στη μαθησιακή διαδικασία, αξιοποιεί το κεφάλαιο εμπειριών που διαθέτουν και τους υποστηρίζει ολόπλευρα στη μαθησιακή τους πορεία.

Ο Πανεπιστημιακός δάσκαλος δεν αρκεί να γνωρίζει σε βάθος μια συγκεκριμένη γνωστική περιοχή, αλλά θα πρέπει να είναι και καλός δάσκαλος, έχοντας αναπτύξει ποικίλες δεξιότητες και ικανότητες.

Σημαντική και σε αυτό το πεδίο μπορεί να είναι η συμβολή των Νέων Τεχνολογιών, όπως επίσης και της συμβουλευτικής καθοδήγησης (mentoring) στην υποστήριξη του έργου των διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στις Θεματικές Ενότητες αναφορικά με τις Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές στη Δια Βίου Μάθηση, με την Εκπαίδευση Ενηλίκων, την Ανοικτή Μάθηση και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών, συζητήθηκαν οι στρατηγικές διαχείρισης των συναισθημάτων των εκπαιδευτικών, η αναγνώριση και αξιολόγηση της προηγούμενης γνώσης στην αγορά εργασίας, καθώς και η εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων. Σημαντική θέση είχαν ακόμη ο ρόλος του κινηματογράφου στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών, οι

επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών, ο ρόλος των βιβλιοθηκών στη δια βίου μάθηση της τρίτης ηλικίας και η αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαίδευση ενηλίκων. Άλλα θέματα ήταν η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, οι επιμορφωτικές ανάγκες του επιστημονικού προσωπικού ιδιωτικών φορέων που παρέχουν υπηρεσίες Ειδικής Αγωγής σε ενήλικες με νοητική αναπηρία, οι παράγοντες διαμόρφωσης της ποιότητας του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου στα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης, καθώς και οι απόψεις των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ στον τομέα του τουρισμού για τα έμφυλα στερεότυπα στην εργασία. Στην προοπτική αυτή ήταν και μία σειρά από θέματα που αφορούσαν στην εκπαίδευση τοπικών αντιπροσώπων σε θέματα κοινωνικής εταιρικότητας, στα προβλήματα συμπεριφοράς των εκπαιδευόμενων κατά τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα, στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση και στις ΤΠΕ στη διοίκηση της εκπαίδευσης και στην αξιοποίηση των ΤΠΕ από φιλόλογους μετά την επιμόρφωση Β΄ επιπέδου. Τέλος, στην προβληματική αυτή εντάσσονται και θέματα όπως η αβεβαιότητα ως γεγονός ελευθερίας στον Freire και στον Dostoyevsky, η μέθοδος της μετασχηματίζουσας μάθησης, το «Μεταλυκειακό έτος-τάξη μαθητείας» στα επαγγελματικά Λύκεια, καθώς και η διερεύνηση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του Μεταλυκειακού έτους.

Γενικά από την ανάπτυξη των θεμάτων φαίνεται να προκύπτει μια συζήτηση και δράσεις για την εκπαίδευση ενηλίκων, τη δια βίου μάθηση, την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών η οποία διαχέεται σε διαφορετικά περιβάλλοντα, εκπαιδευτικά και εργασιακά, τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στον δημόσιο τομέα, και η οποία αφορά και εμπλέκει διαφορετικούς φορείς, οργανισμούς και εταιίρους.

Προσεγγίστηκε ακόμη το ζήτημα της αιφόρου σταδιοδρομίας, το οποίο αποτελεί ζητούμενο για τον σύγχρονο εργαζόμενο, καθώς αυτός βιώνει έντονη εργασιακή ανασφάλεια. Ειδικότερα οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να εξοικειωθούν με τη χρήση ενός Σχεδίου Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Ανάπτυξης. Αυτό αποτελεί μια πολύ σημαντική παράμετρο, καθώς η ΣΕΑ είναι προαιρετική στη χώρα μας, ενώ αποτελεί επαγγελματική υποχρέωση σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στη στρογγυλή τράπεζα συζητήθηκε ο ρόλος και οι ευθύνες των εκπαιδευτών ενηλίκων στην σύγχρονη εποχή. Αναδείχθηκε το πολυσύνθετο και απαιτητικό έργο των εκπαιδευτών, τόσο διαχρονικά, αλλά και ιδίως στην απαιτητική και δύσκολη παρούσα συγκυρία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η όσμωση που διαφάνηκε μεταξύ εκπαίδευσης ενηλίκων και σχολικής εκπαίδευσης, τόσο σε επίπεδο πρακτικών και μεθοδολογίας, όσο και φιλοσοφίας. Εκπαιδευτές με μεταπτυχιακές σπουδές και επιμόρφωση στην εκπαίδευση ενηλίκων στελεχώνουν δομές της σχολικής εκπαίδευσης και μεταλαμπαδεύουν γόνιμα και δημιουργικά τις αρχές της και στο σχολικό επίπεδο. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί θα μπορούσαν, στο πλαίσιο, βέβαια, μιας στοχοθετημένης και οργανωμένης προσπάθειας, να αποτελέσουν μία κρίσιμη μάζα η οποία θα λειτουργούσε πολλαπλασιαστικά προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της διάστασης της δια βίου μάθησης και εκπαίδευσης ενηλίκων στο εν γένει εκπαιδευτικό σύστημα.

Η εκπαίδευση μπορεί και πρέπει να αποτελέσει κοινωνικό πρόταγμα για την υπέρβαση κρίσεων και την πρόοδο. Σε αυτήν την οπτική, η δια βίου μάθηση και εκπαίδευση μπορεί να είναι η αιχμή του δόρατος. Για να γίνει αυτό θα πρέπει να συνδυαστούν προσπάθειες σε μακρο και μικρο επίπεδα. Η σταδιακή, ωστόσο, διαμόρφωση μιας κουλτούρας δια βίου μάθησης είναι αποφασιστικής σημασίας. Δράσεις όπως το συνέδριο αυτό συμβάλλουν σημαντικά προς αυτήν την κατεύθυνση.

Ένας από τους τομείς στους οποίους επεκτάθηκε εύλογα η θεματολογία του συνεδρίου ήταν αυτός της ποιότητας στην εκπαίδευση.

Το ζητούμενο της ποιότητας, εδώ και αρκετά χρόνια ιεραρχείται σε υψηλή προτεραιότητα στα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα του κόσμου. Αυτό συμβαίνει γιατί έχει εκτιμηθεί η προστιθέμενη αξία της μόρφωσης για την ευημερία των λαών, αλλά και γιατί πλέον ζητούνται αποτελέσματα ακριβείας από τα εκπαιδευτικά συστήματα και τους λειτουργούς τους, όπως επίσης και από τους φορολογούμενους ακριβέστερη λογοδοσία σχετικά με την αξιοποίηση των κονδυλίων για την εκπαίδευση και για άλλους λόγους.

Την τάση αυτή έχουν αντιληφθεί πλέον και υπερεθνικοί οργανισμοί όπως ο ΟΗΕ, η UNESCO, ο ΟΟΣΑ και συμμετέχουν με τον δικό τους τρόπο. Ειδικά για την ευρωπαϊκή ήπειρο, έχει τεθεί ως στόχος μεσοπρόθεσμος ο ρόλος της Κοινωνίας της Γνώσης μέσα στον διεθνή καταμερισμό όπου τον ρόλο της παραγωγής νομοτελειακά έχουν αναλάβει να διεκπεραιώσουν άλλες ήπειροι. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ενδιαφέρον για το πεδίο της ποιότητας έχει αρχίσει στην Ευρώπη να εμφανίζεται από τις πιο αναπτυγμένες εκπαιδευτικά και κοινωνικά χώρες όπως τις σκανδιναβικές.

Στο συνέδριο παρουσιάστηκαν εργασίες οι οποίες είχαν άμεση σχέση με το ζητούμενο της ποιότητας, ενώ έμμεση θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι είχαν οι περισσότερες από τις υπόλοιπες.

Στο πλαίσιο αυτό έγινε μία γενική αναφορά στην ιστορική διαδρομή της ποιότητας στην εκπαίδευση και στο πλαίσιο εφαρμογής της στο σύγχρονο σχολείο. Αναλύθηκε ο ρόλος των εταίρων στην εκπαιδευτική διαδικασία και στις ευθύνες του καθενός ξεκινώντας από τους σχεδιαστές προγραμμάτων και φτάνοντας ως τους γονείς και τους μαθητές. Επίσης έγινε αναφορά σε διαδικασίες όπως είναι συστήματα αμοιβών, διαδικασίες επικοινωνίας, νέες διδακτικές μέθοδοι, νοοτροπίες λογοδοσίας κ.α. τα οποία σε συνδυασμό μπορούν να συνθέσουν την νέα σχολική κουλτούρα της ευελιξίας, της προσαρμογής σε νέα δεδομένα και της διαρκούς αυτοβελτίωσης. Τέλος αναφορές έγιναν στις εμφανείς και αφανείς ωφέλειες από αυτή τη νέα κουλτούρα, τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην ευρύτερη κοινωνία.

Παρουσιάστηκε ακόμη η δημιουργία ενός σταθερού εργαλείου αξιολόγησης των σχολικών εγχειριδίων, με αφορμή μία κριτική θεώρηση σχολικών διδακτικών εγχειριδίων στην Κύπρο και συζητήθηκε το όλο θέμα υπό το πρίσμα του Ελληνικού και του Κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος που διακρίνονται από ένα βαθμό συγκεντρωτισμού και όπου το επίσημο εγχειρίδιο κατέχει δεσπόζουσα θέση στην όλη μαθησιακή διαδικασία, διατηρώντας σημαντική συμμετοχή και στο συνολικό σκορ της ποιότητας.

Συζητήθηκε ακόμη η «δύσβατη» οδός της διεθνούς αξιολόγησης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων, με έμφαση στην περίπτωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, όπου αναφέρθηκε πως εδώ και 30 τουλάχιστον χρόνια, σε διάφορες χώρες του κόσμου, υλοποιούνται ποικίλα διεθνή προγράμματα αξιολόγησης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων διαφόρων εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, ενώ όσο πλησιάζουμε προς τις μέρες μας οι έρευνες αυτές πυκνώνουν σε αριθμό και συχνότητα διεξαγωγής. Κάποιες φορές αφορούν ένα συγκεκριμένο γνωστικό πεδίο, κάποιες περισσότερα. Τα αποτελέσματά τους, όταν δημοσιεύονται, σε πολλές χώρες γίνονται πρωτοσέλιδα, σημείο ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης και σε μεγάλο βαθμό διαμορφωτές της εκάστοτε εκπαιδευτικής πολιτικής.

Η χώρα μας συμμετέχει με επιτυχία εδώ και πολλά χρόνια σε κάποια από αυτά τα προγράμματα, όπως PIRLS (Γλώσσα), TIMSS (μαθηματικά), CIVED (πολιτική παιδεία) PISA (πολυθεματικό), περισσότερο χάρη στο φιλότιμο και στην ανιδιοτελή προσπάθεια ορισμένων επιστημόνων. Επισημάνθηκε ωστόσο ότι πέραν από τη θέση που κάθε φορά κατακτούσε η χώρα μας, τα αποτελέσματα αυτά δεν αξιοποιούνται όσο πρέπει και δεν έχουν την απαιτούμενη επίδραση στη χάραξη της εκάστοτε εκπαιδευτικής πολιτικής. Ωστόσο, με την πρόοδο της τεχνολογίας και την προσέγγιση των εθνών, έχουμε τη δυνατότητα να λαμβάνουμε περισσότερο υπόψη τη διεθνή εκπαιδευτική εμπειρία.

Σε ότι αφορά στις Νέες Τεχνολογίες δόθηκε έμφαση στην παιδαγωγική τους αξιοποίηση στη διδασκαλία και τη μάθηση, με ιδιαίτερες αναφορές στη σύγχρονη και ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση και κυρίως υπό το πρίσμα του κοινωνικού περιεχομένου της μάθησης στη διαδικτυακή της μορφή, ενώ έμφαση δόθηκε και σε καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές μέσω του εκπαιδευτικού πλαισίου STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts and Mathematics), όπως η δημιουργία της ψηφιακής αφήγησης για διδασκαλία και μάθηση στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης.

Ένα σημαντικό μέρος του Συνεδρίου στράφηκε γύρω από θέματα ειδικής αγωγής, ένταξης και διαφορετικότητας στη σύγχρονη εκπαίδευση, διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, εκπαίδευσης προσφύγων και μεταναστών. Στο πλαίσιο αυτό δόθηκε έμφαση στην αλληλεπίδραση μέσα στη σχολική τάξη, στην κατανόηση του άλλου, στην ικανότητα να μοιραζόμαστε και να κατανοούμε το διαφορετικό.

Πιο εξειδικευμένα θέματα πάνω στον ίδιο προβληματισμό ήταν οι διαταραχές αυτιστικού φάσματος με προσεγγίσεις από τη σχολική ζωή, καθώς και η εκπαίδευση και ασφάλεια μαθητών και μαθητριών με αναπηρία, ενώ γενικά η όποια δυσκολία αντιμετωπίστηκε και ως πρόκληση δημιουργίας στο σχολικό περιβάλλον.

Μία ξεχωριστή θέση στο Συνέδριο είχε η τελετή βράβευσης των μαθητών και μαθητριών που διακρίθηκαν στον 8ο λογοτεχνικό διαγωνισμό Εφηβικού Δηγήματος και Ποίησης «Γρηγόρης Πεντζίκης». Στον διαγωνισμό συμμετείχαν περισσότεροι από 800 συνολικά μαθητές και μαθήτριες με κείμενα (ποιήματα και πεζογραφήματα) Γυμνασίων, Γενικών και Επαγγελματικών Λυκείων από όλη σχεδόν τη χώρα, καθώς και από ελληνόφωνα σχολεία του εξωτερικού (Αλβανία, Γερμανία, Κονγκό, Αιθιοπία, Νότιος Αφρική, Κύπρος).

Στο πλαίσιο του Συνεδρίου, σχεδιάσαμε και εφαρμόσαμε και μια ερευνητική μελέτη, προκειμένου να καταγράψουμε τις απόψεις των συμμετεχόντων σε αυτό σε σχέση με τις θεματικές του κατηγορίες. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής, παρουσιάζονται σε αυτό το τεύχος του περιοδικού (στην αγγλική γλώσσα) και υπογραμμίζουν την παιδαγωγική βάση σε κάθε καινοτόμο πρακτική που χρησιμοποιείται στη διδασκαλία, καθώς οι μαθητές φαίνεται να τοποθετούνται στο κέντρο της εκπαιδευτικής και διδακτικής διαδικασίας. Επιπλέον, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δηλώνει ότι ο στόχος της διδασκαλίας τους είναι η ολοκληρωμένη ανάπτυξη των μαθητών σε όλα τα επίπεδα γνώσης, δεξιοτήτων και στάσεων. Ως εκ τούτου, ζητούν περισσότερες ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης και υποστήριξης για την ενσωμάτωση τεχνικών και μεθοδολογίας εξ αποστάσεως μάθησης σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης.

Στην έρευνα συμμετείχαν 1476 χρήστες, εκ των οποίων το 87% ζει και εργάζεται στην Ελλάδα, το 64,2% των οποίων ήταν γυναίκες και το 35,8% άνδρες. Περισσότερο από το 35% ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 45-54 ετών, ενώ σχεδόν το 21% ήταν 35-44 ετών.

Από τη διερεύνηση των αποτελεσμάτων της έρευνας συμπεραίνεται ότι για την πλειονότητα των εκπαιδευτικών ο στόχος είναι η ολοκληρωμένη ανάπτυξη των μαθητών τους σε όλα τα επίπεδα γνώσης, δεξιοτήτων και στάσεων. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει ένα μεγάλο περιθώριο βελτίωσης στην καλλιέργεια των μεταγνωστικών τους δεξιοτήτων.

Οι μαθητές τοποθετούνται στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής και διδακτικής διαδικασίας. Κατά συνέπεια, αυτό οδηγεί στην προσαρμογή της διδασκαλίας στις ανάγκες των συγκεκριμένων μαθητών, στην αξιοποίηση ποικίλων μεθόδων διδασκαλίας, στην αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών και των ανοικτών εκπαιδευτικών πόρων, καθώς και στην ανάπτυξη ευαισθησίας σε θέματα κοινωνικής ένταξης, διαφορετικότητας και διαπολιτισμικότητας.

Υπάρχει μεγάλος αριθμός συνεργειών και συμμετοχών σε ευρωπαϊκά και διεθνή έργα, αλλά και ανάγκη για δραστηριότητες και ευκαιρίες που θα υποστηρίξουν την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Επιπλέον, υπάρχει επίσης ανάγκη – ανάλογα με την τρέχουσα κατάσταση λόγω πανδημίας – να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά τεχνικές και μεθοδολογία εξ αποστάσεως μάθησης σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Τέλος, αυτό που φαίνεται να είναι όχι μόνο μια επιθυμία, αλλά και μια ανάγκη, είναι η προσαρμογή των μεθόδων διδασκαλίας και αξιολόγησης στη νέα εποχή.

Το 3^ο Διεθνές Βιοματικό Συνέδριο Εφαρμοσμένης Διδακτικής: «Νέες Προκλήσεις στην Εκπαίδευση», έκλεισε με την πεποίθηση πως αποτέλεσε μία «συνάντηση» διάχυτη από συναισθήματα, η οποία συνέβαλε τα μέγιστα στην ανάδειξη καινοτόμων πρακτικών, διδακτικών νεωτερισμών, τάσεων, προκλήσεων, προοπτικών και σύγχρονων παιδαγωγικών κατευθύνσεων στα πεδία της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, της εκπαίδευσης ενηλίκων, της ειδικής αγωγής και της διαδικτυακής εξ αποστάσεως μάθησης.